

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2023. gada 16. jūnijā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Ļeva Zolotoja (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 69/2023) un tā papildu paskaidrojumus (reģ. Nr. P-451-2023),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5., 6. un 12. pantu, ciktāl ar to likuma pārejas noteikumi papildināti ar 102. punktu, 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” 4. panta pirmo daļu un 6. pantu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 114. pantam, kā arī Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību (turpmāk – Konvencija) 14. pantam.

2. Ar 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. pantu paredzēts izslēgt Izglītības likuma 9. panta otrās daļas 2. punktu, ar 5. pantu – 38. panta otrās daļas 1. punktu, savukārt ar 6. pantu – 41. pantu.

Izglītības likuma pārejas noteikumu 102. punkts noteic, ka grozījumi, kas paredz izslēgt šā likuma 41. pantu, stājas spēkā 2023. gada 1. septembrī, 2024. gada 1. septembrī un 2025. gada 1. septembrī atkarībā no izglītības programmas un mācību gada, kurā paredzēts uzsākt vai turpināt mācības.

Ar 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” 4. panta pirmo daļu no Vispārējās izglītības likuma izslēgta 30. panta piektā daļa. Savukārt ar šā likuma 6. pantu pārejas noteikumi papildināti ar 50. punktu, kas noteic, ka grozījumi, ar kuriem tiek izslēgta šā likuma 30. panta piektā daļa stājas spēkā 2023. gada 1. septembrī, 2024. gada 1. septembrī un 2025. gada 1. septembrī atkarībā no izglītības programmas un mācību gada, kurā paredzēts uzsākt vai turpināt mācības.

Ar apstrīdētajām normām izslēgtas Izglītības likuma un Vispārējās izglītības likuma normas, kas paredzēja pirmsskolas un vispārējās izglītības pamatizglītības iegūšanu mazākumtautību izglītības programmās.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtajam pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 6. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei un Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Pieteikuma iesniedzējs apstrīd divu likumu normu atbilstību Satversmei un Latvijas noslēgtajam starptautiskajam līgumam. Vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos. Tomēr Satversmes tiesa ir secinājusi, ka, ņemot vērā tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos vairāku normatīvo aktu normu apstrīdēšana vienā pieteikumā ir pieļaujama arī tad, ja apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to izskatīšana vienas lietas ietvaros veicinās lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 14. aprīļa lēmuma par lietas ierosināšanu lietā Nr. 2015-09-01 7. punktu*).

No pieteikumā ietvertā pamatojuma ir gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros veicinātu lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzējs ir izglītojamais, kurš sevi identificē ar Latvijā dzīvojošajām nacionālajām minoritātēm. Viņa dzimtā valoda nav Latvijas valsts valoda, bet gan mazākumtautību valoda. Lai arī šobrīd Pieteikuma iesniedzējs privātā pirmsskolas izglītības iestādē apgūst pirmsskolas izglītības programmu, kas neparedz mācības viņa dzimtajā valodā, viņš, lai pilnveidotu savu dzimto valodu, papildus šajā iestādē apmeklē arī dzimtās valodas runas attīstības nodarbības. Pieteikuma iesniedzējs esot paļāvies, ka

nākotnē varēs iegūt pamatizglītību pašvaldības izglītības iestādē arī dzimtajā valodā, tomēr apstrīdēto normu dēļ tas vairs nebūšot iespējams.

Atbilstoši apstrīdētajām normām Pieteikuma iesniedzējam no 2025. gada 1. septembra mācību saturs pamatizglītības pakāpē būs jāapgūst tikai latviešu valodā. Saskaņā ar iepriekš spēkā esošo tiesisko regulējumu Pieteikuma iesniedzējs no 1. klases līdz 6. klasei mācību saturu valsts valodā būtu apguvis 50 procentu apmērā.

Pieteikumā norādīts, ka ar apstrīdētajām normām personām, kuras pieder nacionālajām minoritātēm, tikšot liegtas pamattiesības iegūt pirmsskolas izglītību un vispārējo pamatizglītību arī krievu valodā. Tāpat iepriekšējā izglītības reforma, kas paredzēja latviešu valodas un mazākumtautību valodas lietojuma proporciju izglītības ieguves procesā, esot stājusies spēkā 2019. gada 1. septembrī. Pieteikuma iesniedzējs esot paļāvis, ka veiktā reforma būs pēdējā valsts valodas lietojuma reforma mazākumtautību skolās. No pieteikuma un tā papildu paskaidrojumiem izriet, ka, Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, viņa pamattiesību aizskārums ir sagaidāms nākotnē, proti, kad viņš uzsāks vispārējās izglītības pamatizglītības programmas apguvi 1. klasē. Tādējādi apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 1. un 114. pantam, kā arī Konvencijas 14. pantam, jo liedzot tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu.

Personas pamattiesību aizskārums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir saprotams tādējādi, ka apstrīdētā norma radījusi vai rada nelabvēlīgas sekas pieteikuma iesniedzējam, piemēram, tiesību norma, kuru persona uzskata par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, tai ir piemērota. Tomēr Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pamattiesību aizskārums var būt arī nākotnē sagaidāms. Tas nozīmē, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas piemērošana varētu radīt nelabvēlīgas sekas konstitucionālās sūdzības iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12.1. punktu*). Proti, nākotnē sagaidāma aizskāruma gadījumā ir skaidri redzams, ka tas personai agrāk vai vēlāk, bet noteikti radīsies (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 23. punktu*). Vērtējot nākotnē sagaidāmu personas pamattiesību ierobežojumu un izlemjot jautājumu par lietas ierosināšanu, Satversmes tiesa ņem vērā gan risku, ka šis ierobežojums

nenovēršami skars konkrēto personu, gan arī iespējamo personas tiesisko interešu aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. 2009-11-01 10. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējam nākotnē būs pienākums izglītību pamatizglītības pakāpē iegūt tikai valsts valodā. Līdz ar to nākotnē iestāsies viņa tiesību aizskārumus.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Tā kā pieteikumā un tā papildu paskaidrojumos ir pamatots, ka apstrīdētās normas radīs pamattiesību aizskārumu nākotnē, uz izskatāmo pieteikumu nav attiecināmas Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā un ceturtajā daļā noteiktās prasības.

8. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikumā lūgts atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Konvencijas 14. pantam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, konkretizējot Satversmē ietverto pamattiesību saturu, jāņem vērā arī Latvijas starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā, kā tas izriet no Satversmes 89. panta. Satversmes 89. panta mērķis ir nodrošināt Satversmē ietverto pamattiesību harmoniju ar starptautisko līgumu normām. Tāpēc Satversme pēc būtības nevar paredzēt mazāku pamattiesību aizsardzības apjomu, nekā to paredz Latvijai saistošie starptautiskie līgumi (*sal.: Satversmes tiesas 2022. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2021-18-01 25.1. punkts un 2020. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2019-11-01 10. punkts*). Tādējādi, ja pieteikumā ir ietverts prasījums izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi, personai ir jāpamato arī tas, kādēļ apstrīdēto normu atbilstība starptautisko

tiesību normai būtu vērtējama atsevišķi no pieteikumā norādītajām Satversmes normām. Šāds pamatojums pieteikumā nav sniegts.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Konvencijas 14. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

9. Pieteikumā un tā papildu paskaidrojumos ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. un 114. pantam. Pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Prasījums izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 114. pantam atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5., 6. un 12. panta, ciktāl ar to likuma pārejas noteikumi papildināti ar 102. punktu, un 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” 4. panta pirmās daļas un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 114. pantam” pēc Ļeva Zolotoja pieteikuma (pieteikums Nr. 69/2023).

2. Ņemot vērā, ka Satversmes tiesa jau ir lūgusi institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – sniegt atbildes rakstu ar lietu faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu lietā Nr. 2023-15-01, uzaicināt Saeimu līdz 2023. gada 17. augustam iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu tādā gadījumā, ja tai norādāmi kādi papildu apsvērumi.

3. Atteikties ierosināt lietu par 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5., 6. un 12. panta, ciktāl ar to likuma pārejas noteikumi papildināti ar 102. punktu, un 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Vispārējās izglītības

likumā” 4. panta pirmās daļas un 6. panta atbilstību Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 14. pantam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina